

N_{atuurlijk} G_{euldal}

Stichting Natuurlijk Geuldal
voor behoud en verbetering van
natuur, landschap en leefomgeving
in het Nationaal Landschap Zuid-Limburg
|

Het belang van open ruimtes in het Nationaal Landschap Zuid-Limburg.

Een discussienota voor bezinning over ons menselijk handelen.

September 2019

Keutenberg 5, 6305 PP
Schin op Geul
telefoon 0434592007
natuurlijkgeuldal@gmail.com
www.natuurlijkgeuldal.nl
facebook natuurlijk geuldal

Uitgave: Stichting Natuurlijk Geuldal (alles mag zonder toestemming door derden gebruikt worden)

Inhoudsopgave:

1	Inleiding	3
2.	Het belang van verschillende ruimtes en de invloed op het leefklimaat	4
3.	Het geheel van de delen ruimtes	5
4.	Nationaal Landschap als ecologische ruimte en hoe ermee omgegaan wordt	6
5.	De huidige praktijk: de verloedering van het Nationaal Landschap Zuid-Limburg	7
6.	Een nieuwe praktijk: keuzes durven te maken	9
7.	Slot	10

Stichting Natuurlijk Geuldal zet zich in voor het behoud en verbetering van natuur, milieu, landschap en leefomgeving. Zij doet dit op verschillende manieren, zoals het houden van informatiebijeenkomsten, het formuleren van beleidsvoorstellen, het ondersteunen van burgerinitiatieven en het betrekken bij besluitvorming op politiek-bestuurlijk vlak.

1. Inleiding.

Als beleid gemaakt wordt voor natuurgebieden en waardevolle landschappen dan zie je meestal veel aandacht voor specifieke flora en fauna of bepaalde kenmerkende landschapselementen. De vraag of dit beleid voldoende is en of niet meer naar het groter geheel gekeken dient te worden. Te vaak worden aantastingen op natuurwaarden en landschappen toegelaten omdat economische belangen voorrang krijgen boven het geheel aan natuur- en landschapswaarden.

‘Verdozing’ met o.a. loodsen en stallen wordt nog steeds midden in het Nationaal Landschap toegelaten met wat groenstrookjes als doekje voor het bloeden. Aan de ene kant worden kleine landschapselementen geplaatst, aan de andere kant zien we bijvoorbeeld ook nog waardevolle landschapselementen zoals (begroeide) graften en taluds systematisch weg geploegd worden. Een nieuwe aantasting dreigt door de ‘betegeling’ met zonnepanelen van vele hectares Zuid-Limburgs landschap. Zonneweides zijn geen weides maar open gebouwen.

Dit artikel probeert het begrip ‘ruimte’ breder te beschouwen en daarmee aan te tonen hoe kwetsbaar het Nationaal Landschap Zuid-Limburg is als je geen oog houdt voor het geheel van het open onbebouwde gebied.

Geluidhinder: Ambtelijk concept waarin voor MAA meer vracht en nacht wordt voorgesteld.

<p>april 2021 spreidingstribunen, congestie vermijden, defensieoefengebied in het Noorden, defensie luchthavens naar Twente/Leuwarden</p> <p>Economie E5: Aantrekkelijker maken regionale luchthavens voor specifieke typen vluchten. Sturen kan op nachtvluchten, vluchtlengte, OD, grootte toestellen of een heffing op grond van bestemming E7: Verbeteren voor- en na transport naar in elk geval Lelystad, Eindhoven, Rotterdam: snelle verbinding HOV naar nationaal OV</p> <p>Leefomgeving L3: Organiseren van stichtgebieden in Nederland met luchtruimherindeling L6: Isolatieprogramma rond regionale luchthavens voor 56 Lden en eisen aan geluid adaptief bouwen</p> <p>Klimaat</p>	<p>E5: Versterken netwerkwaarde op Schiphol (en daarmee toegevoegde waarde) door selectiviteit gericht op vluchten die bijdragen aan transferfunctie E5: Sturen op vliegtuiggrootte zodat binnen de ruimte op Schiphol wel meer passagiers kunnen worden vervoerd E6: Introductie secundaire slothandel.</p> <p>L3: Wisselend baangebruik, verlaten preferentie banen t.b.v. meer piek- en rustmomenten</p>	<p>K2: Elektrisch vliegen ambitieuzer dan actieplan, innovatie gericht op meer kortere vluchten en kleinere vliegtuigen. In 2050 alle vluchten tot 1500 km elektrisch. K3: Duurzame brandstoffen 14% in 2030, 100% in 2050 op vrijwillige basis (conform duurzaam luchtvaartakkoord) K5: Vliegbelasting (van 14 euro?) vanaf 2021 200 min, vanaf 2030 400 min opbrengst, meeropbrengst geoordeeld voor innovatie duurzame luchtvaart (gericht op kleinschaliger en innovatieve vormen) K7: Gedraginterventies op minder ver, minder vaak vliegen K4: Beter benutten van huidige infrastructuur trein door realiseren actieplan sector interactie trein/vliegtuig</p>
<p>RESULTAAT: Hoeveel van wat waar en wanneer</p>		
<p>Hoeveel (vliegbewegingen)</p>	<p>Schiphol fond blijft 100.000</p>	<p>SCENARIO 4: VERDELEN Regionaal Lelystad 45.000 Eindhoven 70.000 Rotterdam, Maastricht, Eelde 30.000 Twente: huidige geluidsruimte (geen plafond).</p>
<p>Wat (type vluchten: pax, vracht, militair, Aviation, drones, ...)</p>	<p>Pax, vracht, GA</p>	<p>Vracht: Maastricht Defensie: Leeuwarden en Twente GA: Twente, Eelde, Leeuwarden Pax: RTM, EIN, LEY, MAA, GAE</p>
<p>Waar (luchtruim, verdeel over luchthavens)</p>	<p>Conform huidig, maar door geen groei op Schiphol ander gebruik van banenstelsel, minder banen nodig</p>	<p>Conform huidig MAA: toestaan gebruik volledige baanlengte (2750m)</p>
<p>Wanneer (nacht, rustperiode, frequentie)</p>	<p>Naar 29.000 vluchten in de nacht</p>	<p>Nachtsluiting 23-7, flexibiliteit van 23-24 en 6-7 voor ongeplande aankomsten MAA: nachtsluiting 2-5u</p>

2. Het belang van verschillende ruimtes en de invloed op het leefklimaat.

De oppervlakte in Het Nationaal Landschap Zuid-Limburg kenmerkt zich nu al door een dichte bebouwing en een dichte bevolking. Toch zien we ook in deze tijd een verdere afname van de toch al schaarse open ruimte. Dit is schadelijk om meerdere redenen en deze korte nota wil de gevaren hiervan benoemen. Daarnaast zijn er ook andere ruimtelijke aspecten die aandacht verdienen en waar maar weinig aandacht voor bestaat. Want ruimte is meer dan alleen maar oppervlakte.

- a. De oppervlakteruimte is de ruimte waar het meeste menselijk handelen zich afspeelt en vormt de basis van alle beïnvloeding van alle ruimtes.
- b. Zo is er de geluidsruimte die ook in het Heuvelland een grote invloed heeft op de leef- en verblijfskwaliteit .
- c. Dan is er de luchtruimte, de afwijking van de luchtkwaliteit ten opzichte van de oorspronkelijke samenstelling van de lucht. Zie kaart hieronder.
- d. Een ander ruimtelijk aspect bevindt zich onder het aardoppervlakte, de samenstelling van de bodem waarbij van belang is welke veranderingen er zijn ten opzichte van de oorspronkelijke natuurlijke samenstelling.
- e. Het grondwater is ook een ruimtelijk aspect van groot belang.

Al deze ruimtes staan ecologisch zwaar onder druk. Het begrip ruimte dient in deze korte nota dan ook gelezen te worden als een geheel van de voornoemde delen van ruimtes.

Luchtvervuiling in Zuid-Limburg, Nationaal Landschap Zuid-Limburg: Nu al schrikbarend hoog

BD | 29 oktober 2018 | 06u55

3. Het geheel van de delen ruimtes.

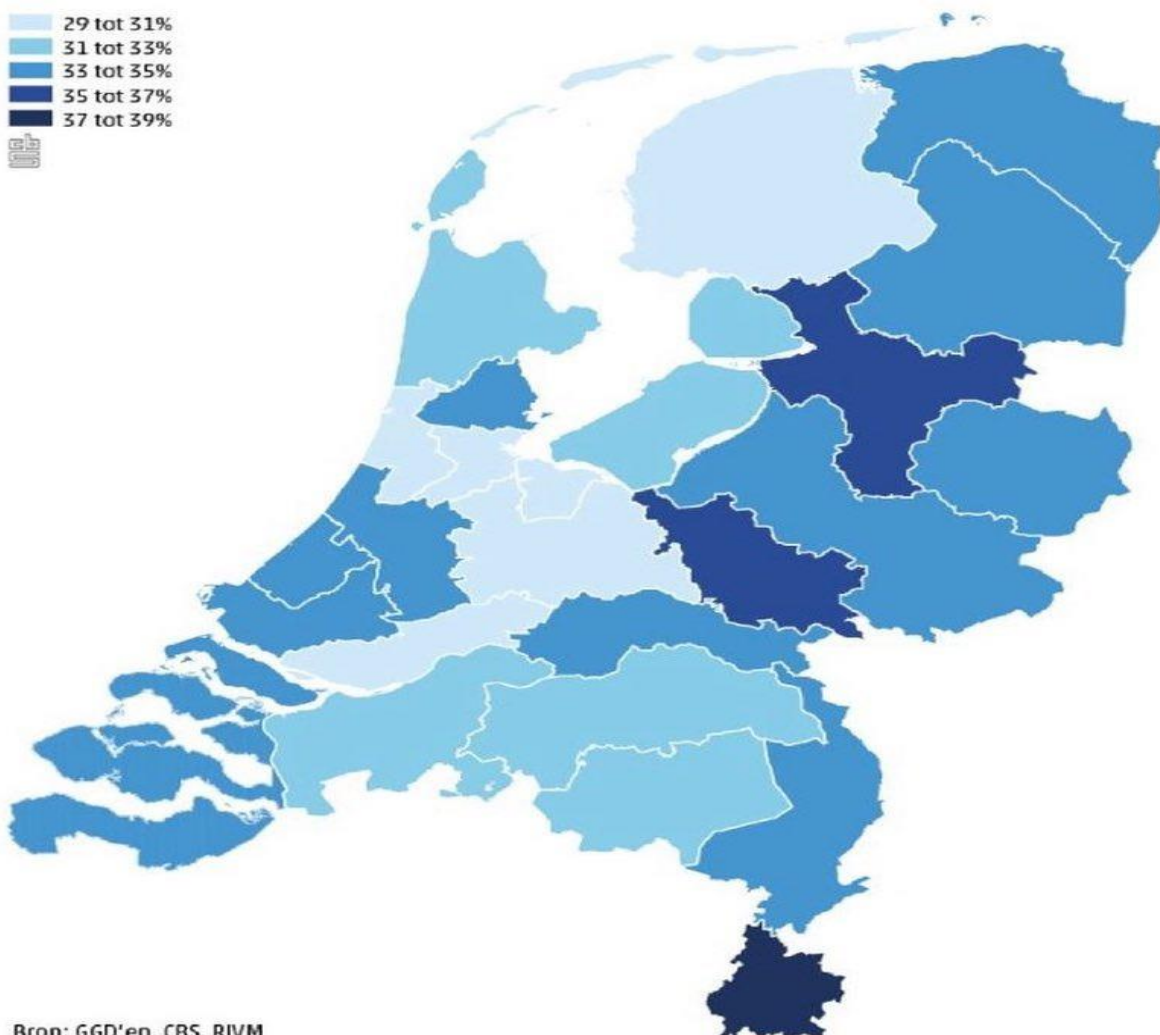
Het begrip 'ruimte' dient dus ruimer gedefinieerd te worden als alleen maar een bepaalde oppervlakte. Gezamenlijke ruimtes zouden *ecologische ruimte* genoemd kunnen worden. Alle milieu-invloeden of het nu onder, in en op een bepaald gebied plaats vindt hebben een impact op deze ecologische ruimte en dus onze gezondheid. De wetenschap dient deze verschillende milieu-invloeden in de, zoals hierboven genoemde, delen van de ecologische ruimte te beschrijven om op deze wijze de daadwerkelijke impact op de ecologische ruimte te kunnen inschatten.

Dat betekent het onderzoeken van de volgende grootheden:

- Wat zijn de veranderingen in de ruimte (kwalitatief),
- Wat is de hoeveelheid invloed van de veranderingen op de ruimte (kwantitatief),
- Wat is snelheid van de veranderingen in de ruimte (temporaal),
- Welke bronnen veroorzaken de ruimtelijke veranderingen, (causatief, oorzakbepaling),
- Welke gevolgen voor de ruimte en onze gezondheid (causatief, gevolgbevestiging, MKBA),
- Wat zijn de mogelijkheden voor elimineren van oorzaken van veranderingen op en herstel van gevolgen voor de ecologische ruimte (regeneratief).

Kwaliteit ecologische ruimte en gezondheid: Een rapport uit 2016 over onze gezondheid.

Beperkingen door problemen met gezondheid (19 jaar of ouder), naar GGD-regio, 2016

4. Nationaal Landschap als ecologische ruimte en hoe ermee omgegaan wordt.

Het is van belang om het Nationaal Landschap Zuid-Limburg als ecologische ruimte in de betekenis zoals hierboven beschreven, te zien. Elk deel is onderdeel van het geheel en het geheel kan niet los gezien worden van de delen. De invloed op een deel heeft ook invloed op het geheel en de invloed op het geheel heeft ook invloed op de delen.

Dit is vooral van groot belang als men causale verbanden wil leggen tussen de oorspronkelijke situatie, de factoren van verandering en de gevolgen voor de situatie achteraf. Dit gebeurt te weinig of maar half. Om die reden zien we, ondanks goede voornemens en prachtige nota's, dat in de praktijk beschadigingen van de ecologische ruimte 'voortvarend' plaatsvinden. Zeker in tijden dat het economisch belang prevaleert boven het ecologisch belang.

Bij visuele ruimteschade wordt dit in nota's meestal goed zichtbaar als achter een goed beleidspunt een 'neen – mits' of 'ja – tenzij' regel vermeld staat. In feite kunnen overheden dan altijd met een excuusreden naar hartenlust afwijken van hun eigen beleidsvoornemens en stellen deze in principe niets meer voor. Dit zien we veel waar de ene na de andere loods en stal aangevraagd en goed gekeurd wordt.

Op gebied van ruimtevervuiling zijn zelfs beleidsvoornemens op touw gezet waarbij eigenlijk onacceptabele activiteiten mochten plaatsvinden omdat in een later stadium wel compensatie zou komen, wat natuurlijk niet gebeurde, zoals de PAS. Iets wat ook van invloed was op het Nationaal Landschap Zuid-Limburg. De PAS en haar uitvoering vond zelfs de Raad van State te gortig. Overheden gaan nu niet hun beleid aanpassen maar trukendozen open trekken om zich niet aan eigen en andere (klimaat)afspraken te hoeven houden. Zo ver zijn onze beleidsmakers dus al gezonken.

Een voorbeeld van geluidsruimteschade vindt plaats in de lucht. Zo vliegen de vliegtuigen steeds meer over de open ruimtes in het Heuvelland omdat daar minder mensen wonen. Maar minder mensen zijn ook mensen die overlast ervaren. De rustige ruimte, met name de stiltegebieden worden ernstig bedreigd.

Ondanks goede bedoelingen van organisaties zien we, dat bedrijven en politiek 'handjeklap' spelen als het werkelijk om het beschermen van de open groene ruimte in het Nationaal Landschap Zuid-Limburg draait en de politiek economie altijd weer laat prevaleren... Kwantiteit voor kwaliteit.

Open ruimtes in het Nationaal Landschap Zuid-Limburg: ernstig bedreigd door nieuw bebouwing.

5. De huidige praktijk: de verloedering van het Nationaal Landschap Zuid-Limburg.

Kijken we naar de praktijk in het Nationaal Landschap Zuid-Limburg wat betreft de bescherming van de open groene ruimte dan zien we vanaf de economische crisis van 2008 een snel toenemende verloedering van het Zuid-Limburgs landschap. Er werd een 'crisis en herstelwet' aangenomen die het mogelijk maakte om economische ontwikkelingen snel en zonder rekening te houden met bestaande (beschermende) regelgevingen er door te jagen. Het is ook de tijd dat het beleid van het ministerie waaronder natuur viel, steeds 'Bleeker' werd met grote nadelige consequenties voor natuur en milieu.

Deze consequenties zijn nog steeds negatief voelbaar, niet alleen qua regelgeving maar ook qua mentaliteit. De interesse van overheden voor natuur is afgenomen en bestedingen voor herstel en onderhoud werden sterk gereduceerd en zijn nooit meer op het peil gekomen van voor de crisis. Daarnaast zien we dat in nota's over natuur en milieu waarin positieve maatregelen staan altijd eindigen met 'ja mits' en 'neen tenzij'. Dit laat in de praktijk toch weer alles toe.

Enkele voorbeelden van de laatste jaren: Grootchalige bebouwing zoals het agrarisch industrieterrein achter Cadier en Keer richting Margraten; megastallen met pluimvee tegen Reijmerstok aan, vele nieuwe agrarische loodsen door het hele Heuvelland op ongunstige plaatsen met soms zelfs nauwelijks groene aankleding; schaalvergroting agrarische sector; grootchalige paardenmaneges; schaalvergroting toeristische accommodaties; verdwijnen kleinschalige landschapselementen zoals ontgroening van graften en verdwijnen van hagen, taluds e.d. (waar tegenover wel weer een kleine toename van natuurterreinen staat); toename van vliegverkeer boven heel Zuid-Limburg; verdere landvervuiling door pesticiden e.d. met daaraan gepaard gaande afname van insecten en vogels; voortdurende bodem- en grondwatervervuiling. Helaas moeten we concluderen dat er nog meer in de pen zit, zoals: grootchalige agrarische bebouwing die eigenlijk thuishoort op een industrieterrein aan de rand van de open ruimte; vele aaneengesloten hectares die bebouwd dreigen te worden met zonnecellen; hectares met honderden vakantiehuisjes die ook nog eens concurreren met ingepaste vakantieverblijven van kleinere ondernemers en de mogelijkheden om cultuurhistorische en markante panden in te zetten voor bewoning waardoor deze pareltjes behouden kunnen blijven.

Bedreigd landschap: steeds meer bebouwing in het Geuldal, steeds minder open ruimte.

6. Een nieuwe praktijk: keuzes durven te maken.

Het lijkt wel alsof de overheden denken dat het landschap met 'camouflages' gered kan worden en dat dan alle economische ontwikkelingen weer mogelijk zijn. Dat is letterlijk: 'jezelf voor het lapje houden'. Het Zuid-Limburgs landschap en haar natuur heeft behoefte aan open groene ruimtes en die zijn er nu al te weinig.

Als de overheid denkt via het kwaliteitsmenu en compensatiemaatregelen het landschap te redden dan houdt ze zichzelf voor het lapje. Zeker als compensatiemaatregelen niet mogelijk zijn en als alternatief een geldbedrag in een potje voor landschapsherstel gestopt wordt. Hiermee wordt immers aangegeven dat compensatie hier niet kan omdat het gebied al overbelast is en de ruimte voor compensatie, het thema van deze nota, niet meer voor handen. Daarbij de vraag hoe de ingelegde bedragen voor landschapsherstel dan ingezet gaan worden.

Elke nieuwe bebouwing is, hoe je het ook wendt en keert, een aanslag op het Nationaal Landschap Zuid-Limburg en kan gewoon niet meer. Eerder zou gedacht dienen te worden aan het afbreken van niet nuttige niet cultureel waardevolle gebouwen, oftewel het land 'leger' maken en met de nieuwe ruimtes het landschap verbeteren.

Dat vraagt daadkrachtig beleid met duidelijke keuzes en de vraag is of bijvoorbeeld met onderstaande visie dat beleid vorm gegeven kan worden.

Raadsnota Raadsvergadering de dato 18 december 2017

Onderwerp: Toeristische toekomstvisie Valkenburg aan de Geul

Wij Zuid-Limburgers gaan doen wat nodig is om heel veel kleinschaligheid op te laten tellen tot een grootse nieuwe diverse identiteit. Dat vraagt van ons dat we over onze eigen belangen heen kunnen springen en al onze gezamenlijke trots en energie verzamelen om onze missie te realiseren.

Het vraagt dat we niet langer wachten op politiek en instituties, maar zelf een ondernemerscoöperatie starten die, vanuit de collectieve energie en inbreng van Zuid-Limburgers, de eigen agenda creëert van waar we aan moeten bouwen. Het vraagt dat we trots de voorbeelden laten zien die er al zijn. Het vraagt om ondernemerschap (en steun) voor burgers en ondernemers die hun eigen grootse missie realiseren binnen onze ambitie van kleinschaligheid. Het vraagt ook dat we niet meer in volume en schaal denken, maar in kwaliteit en waarde en dat we die waarde ook bewijzen in herkenbare producten, omgevingen en diensten. Maar bovenal vraagt het van ons dat we 'behoud van het verleden' veranderen in 'samen experimenteren met kleinschaligheid'.

Om de doelstelling om open ruimte en afgeleide ruimtes kracht bij te zetten willen we de volgende 10 gouden regels (voor het groene open middengebied) voorstellen:

- Nieuwe woningen zoveel mogelijk aan de randen bij het stedelijk gebied en niet in het open gebied. Dit gebied met nieuwe woningen tegelijkertijd landschappelijk upgraden.
- Geen nieuwe industriële gebouwen, ook niet voor de agrarische sector (opslag producten) want deze horen op een industrieterrein in het stedelijk gebied.
- Effectievere inzet huidig bebouwd gebied, zowel wonen, (agrarische) industrie als toeristische accommodaties met verbetering van de kwaliteit. Zo ook de inzet bevorderen van leegstaande cultuurhistorisch waardevolle panden.
- De negatieve invloed van het wegverkeer zo veel mogelijk verminderen (zie hiervoor de nota van Stichting Natuurlijk Geuldal, www.natuurlijkgeuldal.nl). Hier staat bv. een voorstel om (toeristisch) brommerverkeer elektrisch te maken, op veel plaatsen de toegelaten snelheid omlaag te brengen, meer wegen af te sluiten voor doorgaand verkeer.
- De kwaliteit van het openbaar vervoer verbeteren. Niet alleen voor bewoners en toeristen maar ook ten behoeve van het landschap en natuur. De Arriva-trein voor elk station een kwartierverbinding. De Arriva-bus tussen Maastricht en Vaals voor elke halte een

kwartierverbinding. Zo ook tussen Valkenburg en Gulpen. Daarnaast een belbus tussen woonkernen voor de normale kilometerprijs voor OV. Uiteraard elektrisch aangedreven.

- Nieuwe bossen zijn niet nodig, maar wel kleine smalle toevoegingen op plaatsen om te voorkomen dat inspoelen e.d. door ongewenste stoffen plaats vindt. (meestal plateauranden) Tevens ecologische verbindingen realiseren voor flora en fauna.
- Landbouw en veeteelt kwantitatief en kwalitatief passend in het landschap. Naast het bevorderen van (biologische) streekproducten ook onderlinge afspraken tussen producent en verwerkende bedrijven zoals dit nu al door De Gulpener gebeurt bevorderen. (korte keten)
- Actieve ondersteuning van jonge actieve ondernemers om in bestaande cultuurhistorische of markante panden bedrijfsmatige activiteiten te starten passend in het gebied. (broedplaatsen)
- Duidelijke keuze maken voor kwaliteitstoerisme gericht op natuur, landschap en cultuur. De verstedelijkte gebieden bieden activiteiten aan zoals Gaia Zoo, Mondoverde, Snowworld, dagstranden, Musea cultuurhistorisch waardevolle steden, attracties over de grens enz. enz.
- Beter grensoverschrijdende samenwerking binnen Euregionaal verband om de identiteit van het Heuvelland, maar natuurlijk ook de gebieden over de grens, te versterken. Dus samenwerking met concullega's, elkaar wat gunnen (waarvoor Euregionale samenwerking ook bedoeld is) en wel op gebied van leefbaarheid en economie .

Stichting Natuurlijk Geuldal hoopt dat de regionale en plaatselijke overheden deze 10 gouden regels zal toepassen maar zeker ook dat ze in de Omgevingswet verankerd worden zonder 'ja-mits' en 'neen-tenzij' ontsnappingen.

Een kwestie van mentaliteit: kwaliteit, open ruimtes en stiltegebieden respecteren, kwantiteit, rooibouw op natuur en landschap. Verkeersslachtoffer in Stiltegebied Keutenberg-Gerendal.

7. Slot.

Deze discussienota handelt over het belang van veelzijdige open ruimtes (in dit geval in het Nationaal Landschap Zuid-Limburg maar kan ook van toepassing zijn op alle landelijke gebieden). Daarbij ook het belang van de ecologische draagkracht van het gebied en de mogelijkheid voor het afstemmen van leefbaarheid en economische activiteiten met als doel evenwichtig beleid. Stichting Natuurlijk Geuldal hoopt dat het denken en handelen van bestuurders m.b.t. tot open ruimtes in al zijn vormen in positieve zin zal veranderen en dat deze discussienota hiertoe bijdraagt.

Namens Stichting Natuurlijk Geuldal Drs. Peter Visser voorzitter
Keutenberg 5
6305 PP Schin op Geul
www.natuurlijkgeuldal.nl , facebook natuurlijk geuldal

Glyfosaat in het Heuvelland: niet-afbreekbaar chemisch product vernietigend voor flora en fauna.

Agrarisch natuurbeheer: het mooie van vroeger een voorbeeld voor de toekomst.

